बी एस एस कला वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय माकणी ता. लोहारा जि. उस्मानाबाद

मराठी विभाग

बी ए तृतीय वर्ष

ऐच्छिक मराठी पेपर 10 भाषाविज्ञान

प्रकरण पहिले : भाषेचे स्वरूप

- **भाषेच्या विविध व्याख्या :-**

- १) श्री.न. गजेंद्रगडकर यांच्या मते " यादृच्छिक ध्वनि संकेतावर आधारलेली समाजव्यवहाराला साहाय्यभूत अशी पद्धती म्हणजे भाषा".
- २) रा.सो.सराफ यांच्या मते " भाषा म्हणजे सांकेतिक परंतु परंपरागत मौखिक प्रतीकांचा सामाजिक आंतर व्यवहारा करिता उपयोगात येणारा आकृतिबंध होय."
- ३) कृ.पा. कुलकर्णी यांच्या मते "भाषा म्हणजे व्यवहारास प्रवृत्त करणाऱ्या सार्थ व अन्वित ध्वनीचा समूह होय."
- ४) ना.गो.कालेलकर यांच्या मते "मुळ आशयाशी कार्यकारण संबंध नसलेल्या ध्वनिसंकेतांनी बनलेली समाज व्यवहारास साह्यभूत अशी भाषा ही एक पद्धत आहे."
- ५) र.बा. मंचलकर यांच्या मते "समाज व्यवहाराचे विनिमय साधन असलेली भाषा ही एक यादृच्छिक ध्वनि संकेताची मानवी पद्धत आहे."
- ६) गोसावी / वैद्य यांच्या मते "परस्पर सहकार्य आणि विनिमयासाठी मानवी मुखातून प्रकटलेल्या यादृच्छिक ध्वनि संकेत पद्धतीस भाषा असे म्हणतात."

भाषेची वैशिष्ट्ये / लक्षणे :

१) भाषा ही दैनंदिन व्यवहाराचे साधन आहे.

२) आत्मनिवेदन आणि आत्म प्रगटीकरणाचे साधन आहे.

३) भाषाही विनिमयाचे श्रेष्ठ साधन आहे.

४) भाषा ही ही एक सामाजिक संस्था आहे.

५) भाषा ही सर्वमान्य आहे.

६) ध्वनि युक्त भाषा.

७) भाषा ही संकेतावरआधारलेली आहे.

८) भाषा ही अर्जित संपत्ती आहे.

९) भाषा ही प्रतीकात्मक आहे.

१०) यादृच्छिकता.

११) भाषा ही एक पद्धत आहे.

१२) भाषा ही पूर्ण मानवी आहे.

- १३) रैखिक / रेषामय
- १४) वक्ता आणि श्रोता
- १५) भाषेला व्यक्ती बाह्य अस्तित्व नाही.
- १६) भाषा ही परिवर्तनशील आहे.
- १७) भाषेला अंतिम पूर्णरूप असत नाही.
- १८) भाषेचे आणि विविध रूपे .
- १९) बोल भाषा आणि लेख भाषा .
- २०) भाषा ही संस्कृती रक्षणाचे साधन आहे.
- २१) भाषा विचार करण्याचे साधन आहे.